

EMIL

HOLUB

CESTOVATEL | ETNOGRAF | SBĚRATEL

MARTIN
ŠÁMAL

VYŠEHRAĐ
NÁRODNÍ MUZEUM

EMIL
HOLUB
CESTOVATEL | ETNOGRAF | SBĚRATEL

MARTIN
ŠÁMAL

— —

VYŠEHRA
NÁRODNÍ MUZEUM

MARTIN ŠÁMAL

EMIL HOLUB

CESTOVATEL, ETNOGRAF, SBĚRATEL

Fotografie Národní muzeum, INNOVATE s. r. o.,

Pavel Hnízdl, Martin Šámal, Jiří Vaněk

Mapy Jan Šejbl

Obálku a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner

Vědecký redaktor PhDr. Milena Secká, CSc.

Odpovědná redaktorka Marie Válková

E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

v Praze roku 2013 jako svou 1179. publikaci

ve spolupráci s Národním muzeem

Vydání v elektronickém formátu první.

(podle 1. vydání v tištěné podobě)

Doporučená cena E-knihy 240 Kč

Tato publikace vznikla v rámci Interního grantu NM

„Fond Dr. Emila Holuba“ č. P10/01IG-ŠA

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

Národní muzeum

Praha 1, Václavské nám. 68

www.nm.cz

Lektorovali:

Prof. PhDr. Josef Kandert, CSc.

Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.

© Národní muzeum, 2013

© text: PhDr. Martin Šámal, 2013

© fotografie: Národní muzeum, INNOVATE. s. r. o.,

Pavel Hnízdl, Martin Šámal, Jiří Vaněk, 2013

© mapy: Jan Šejbl, 2013

ISBN 978-80-7429-374-0 (pdf)

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

OBSAH

Předmluva.....	9
Rodina.....	13
František Josef Holub	13
Dětství a dospívání.....	26
Student Emilián	35
Medicinae doctor.....	35
První vědecké úspěchy	44
Berta, Bertinka, Britinka.....	57
Jižní Afrika v době Holubových cest	66
Holubova první cesta do Jižní Afriky.....	85
Přípravy na cestu do Afriky	85
Vlakem i parníkem.....	97
Konečně v Africe.....	114
První výzkumná cesta	131
Druhá výzkumná cesta	143
Čeněk Paclt.....	165
Třetí výzkumná cesta	177
Návrat domů.....	202
Mezidobí.....	217
V Praze, ve Vídni, v Evropě... ..	217
Sedm let v Jižní Africe	239
Rozchod s Bertou.....	247

Holubova druhá cesta do Jižní Afriky	259
Rakousko-uherská expedice Dr. Emila Holuba	259
Zpátky v Jižní Africe	272
Cesta k řece Zambezi	279
Vzhůru k Mašukulumbům	297
Cesta domů	324
 Podzim cestovatele	332
Holubova výstava ve Vídni a v Praze	332
Jihoafrické muzeum a osud Holubových sbírek	354
Přednáškové turné v Severní Americe	372
Rosa	381
Závěr života	389
 Poznámky	405
Mapy	431
Textové přílohy	435
Plán afrických výzkumů Dr. Emila Holuba	435
Státní řády a vyznamenání, propůjčené či udělené Dr. Emilu Holubovi	440
Členství ve vědeckých společnostech, organizacích a spolcích	441
Výstavy Dr. Emila Holuba	443
Sbírka předmětů Holubova prvního pobytu v Jižní Africe v letech 1872–1879	444
Sbírka předmětů Holubovy rakousko-uherské expedice v letech 1883–1887	445
Ediční poznámka	446
Poznámka k terminologii	447
Výběr z použité literatury	448
Seznam použitých zkratk	450
Soupis archivních pramenů	451
Resumé německé	453
Resumé anglické	455
Jmenný rejstřík	457

PŘEDMLUVA

Cestovatel Holub byl idealista, romantik, nadaný, zajímavý člověk, jemný a nezištný, někdy snad své síly přeceňující, doma ne vždy pochopený, a proto nedoceněný. Mnoho trpěl, mnoho vykonal. Měl i on své chyby jako člověk i jako badatel, ale přesto svou činností a celým životem si zasloužil, abychom navždy v něm spatřovali člověka, na nějž jsme povinni vzpomínat vždy s úctou. Těmito slovy charakterizoval Jindřich M. Dlouhý slavného cestovatele v roce 1940. Tehdy měl obavu, že se na Holuba postupně zapomíná, a mj. i proto se rozhodl sepsat jeho životopis. Jeho obavy se však naštěstí nepotvrdily. Dnes je Dr. Emil Holub jedním z našich nejznámějších cestovatelů.

Období od šedesátých let 19. století do začátku první světové války se obvykle označuje jako „zlatá éra“ českého cestovatelství. Z českých zemí v té době vzešlo několik osobností, které se rozhodly věnovat podstatnou část svého života poznávání cizích krajů a jejich zprostředkování široké veřejnosti. Jména těchto cestovatelů se však většinou poměrně brzy z obecného povědomí vytratila. Holub je v tomto ohledu výjimkou, v jeho případě sledujeme spíše opačný vývoj. Jeho jméno si dnes téměř každý zcela automaticky spojuje s cestováním a Afrikou, popřípadě jejím objevováním. Holub je dokonce vnímán jako určitý symbol českého cestovatelství a nezdá se, že k jeho jménu připojuje úsloví „největší český cestovatel“.

O žádném jiném českém cestovateli také nebylo napsáno více, než právě o Holubovi. V minulosti vyšlo bezpočet životopisných, etnografických či přírodovědeckých prací, které přibližují Holubův život, popřípadě hodnotí jeho vědeckou práci a význam. První životopisy se objevovaly na stránkách tisku již za jeho života, většinou ve formě stručných medailonů, obsáhlejší zpracování jeho života vyšla krátce po jeho smrti. Vůbec první vydal v roce 1902 J. V. Želízko na stránkách

sborníku České společnosti zeměvědné a brzy následovaly další. Zvláštní pozornost zasluží především práce J. M. Dlouhého z roku 1940, která byla výsledkem podrobného studia tehdy dostupných archivních dokumentů. O sedm let později vyšel také sborník, který Dlouhý redigoval a který přinesl vedle životopisné části i pohled dalších odborníků na Holubův život a jeho význam v různých vědních oborech. V roce 1955 vyšla práce Jiřího Bauma, který přes veškerý obdiv k Holubovi, nabídl na něho i poněkud kritičtější pohled.

Zmíněné práce jsou samozřejmě jen výběrem z toho, co bylo publikováno, ovšem jedná se o stěžejní díla, z kterých čerpá takřka veškerá pozdější literatura. Vedle nesporného významu a hodnoty je však třeba také připomenout i jedno úskalí, které je s nimi spojeno. Jejich autory byli vesměs Holubovi přátelé či lidé, kteří jej velice obdivovali a kteří se hluboce skláněli před vším, co vykonal. Není proto těžké pochopit, že jejich líčení a hodnocení Holuba či jeho života tím bylo ovlivněno. Podařilo se jim vytvořit obraz Holuba jako ideálu cestovatele, vědce i člověka. Častým přejímáním a opakováním v pozdější literatuře se téměř kodifikoval, bohužel za cenu, že Holub pak mnohdy působí téměř neživotným, nadpozemským dojmem.

Při zpracování této knihy jsem se snažil tomu vyhnout, a proto jsem čerpal především z informací získaných studiem archivních dokumentů. Snažil jsem se také vyvarovat opakování nepodložených tezí, kterých se v Holubových životopisech vyskytuje poměrně mnoho a které často více než cokoli jiného odrážejí spíše vztah jejich autorů k slavnému cestovateli. Naprosto zásadním zdrojem informací se staly dokumenty uložené v archivu Náprstkova muzea, tedy především Holubova písemná pozůstalost, popř. pozůstalost Vojty Náprstka. Kromě toho bylo třeba prostudovat množství materiálu v dalších institucích v Čechách a Rakousku.

Tím samozřejmě není řečeno, že by bylo prostudováno vše. Holub byl pozoruhodnou osobností, která po sobě zanechala velmi bohatou písemnou pozůstalost. Zejména v zahraničních archivech (Jižní Afrika, Velká Británie, Německo aj.) můžeme předpokládat existenci dosud neznámých dokumentů, které mohou významně přispět k hlubšímu poznání a pochopení Holubova života i jeho osobnosti.

Knihy by nemohla vzniknout bez veliké a obětavé pomoci mnoha lidí, především Ivany Čornejové z archivu Univerzity Karlovy, Ludmily

Hlaváčkové z Ústavu dějin lékařství, Jitky Křečkové z Národního Archivu, Hany Svatošové z Archivu hl. m. Prahy, Jiřího Šouši z katedry archivnictví FFUK, Jaromíra Tlustého, pracovníků Afrického muzea Dr. Emila Holuba v Holicích a mnoha archivářů státních i muzejních archivů v Čechách i zahraničí. Rovněž jsem povinován vděčností svému bratru Ambroži Petru Šámalovi za pečlivé zpracování četných překladů. Zcela zvláštní poděkování bych rád vyjádřil Josefu Kandertovi a Mileně Secké za mimořádnou pomoc a podporu po celou dobu přípravy knihy.

František Josef Holub

Rod Holubů pocházel z Plzeňska z vesnice Štáhavy, kde lze rodinu vysledovat hluboko do minulosti. Nejstarším dosud známým příslušníkem je Ignác Holub, který zde žil už v polovině 18. století. Obec Štáhavy leží na řece Úslavě asi čtrnáct kilometrů od Plzně. V 19. století patřila slavnému rodu Černínů z Chudenic a byla centrem jejich štáhlavského a nebílovského panství.

Zde se v domě čp. 31 narodil 26. prosince 1809 truhlářskému mistru Františku Holubovi a jeho ženě Anně chlapec František Josef, otec slavného cestovatele. Rodina byla poměrně početná, kromě Františka Josefa se narodilo ještě dalších deset dětí, avšak jen sedm z nich se dožilo dospělosti.

František Josef byl nejstarším synem. V rodině se už po dvě století dědilo truhlářské řemeslo, ale malý František měl určen jiný osud. Byl mimořádně nadaný a bystrý hoch a rodiče mu dopřáli velmi slušné vzdělání. Dva roky studoval na gymnáziu v nedaleké Plzni a roku 1827 přestoupil na staroměstské gymnázium v Praze. Sídlo v Klementinu a představovalo jeden z nejprestižnějších vzdělávacích ústavů v českých zemích. Působil zde v té době ještě např. Josef Jungmann a studenti měli právo plynulého přechodu na filozofickou fakultu. Ta byla tehdy jakýmsi mezistupněm mezi středním a vysokým školstvím, vzdělávali se zde např. budoucí učitelé a její absolvování bylo podmínkou dalšího studia na fakultách pražské univerzity.¹

Důvodů, proč rodiče umožnili Františku Josefovi tak široké vzdělání, mohlo být samozřejmě více. Patrně však chtěli, aby se jejich syn stal knězem, ostatně z jiných důvodů se synové z řemeslnických rodin na studia mnoho nedávali. Gymnaziální studium bylo tehdy rozděleno

Rodný dům Františka J. Holuba čp. 31 ve Štáhlavech. Současný stav (foto P. Hnízdil).

do čtyř ročníků tzv. gramatické třídy a dvou ročníků třídy humanitní. Vyučovalo se pět předmětů, především náboženství, latina a matematika, dále zeměpis a dějepis, které byly sloučeny v jeden předmět, a řečtina.

František Josef Holub byl výborným studentem, premiantem a v roce 1830 nastoupil na filozofickou fakultu. Pokud se skutečně měl stát duchovním, následovalo by po absolvování dvou ročníků filozofie studium na teologické fakultě. To se však nestalo. František Josef Holub ve studiích sice pokračoval, ale zapsal se na medicínu. Podobně jako na gymnáziu, také na univerzitě studoval velmi úspěšně, prakticky nepoznal jiný klasifikační stupeň než první. Nezřídka se také v jeho studijních záznamech objevuje zkratka „E“, označující nejlepší, vynikající prospěch („eminente“).²

Na lékařské fakultě se setkal s několika významnými osobnostmi, např. Janem Svatoplukem Presslem, který tu přednášel zoologii a mineralogii, nebo botanikem Vincenzem Franzem Kosteletzským, který

se výrazně zasloužil o rozkvět pražské botanické zahrady. Studium medicíny bylo v té době rozděleno na vnitřní a vnější lékařství. Studium vnitřního lékařství trvalo pět let. Orientovalo se především na teoretické otázky medicíny a studenti je završili získáním titulu doktor medicíny. Nacházeli pak většinou uplatnění ve vědecké sféře, např. na univerzitě, v nemocnicích apod. Studium vnějšího lékařství bylo pouze tříleté a zaměřené spíše na praktické znalosti a dovednosti. Absolventi zpravidla nezískávali doktorát, ale nižší tituly, tzv. patronů či magistrů chirurgie. Souhrnně se pak označovali jako chirurgové nebo také ranlékaři. Úroveň praktických znalostí byla u ranlékařů víceméně srovnatelná s doktory medicíny, ovšem těšili se samozřejmě daleko menší společenské prestiži. Dnes můžeme říci, že vlastně neprávem, protože v první polovině 19. století tvořili právě ranlékaři doslova páteř zdravotní péče ve venkovském prostředí či menších městech.³

Celý průběh studia Františka Josefa Holuba, a konečně i vynikající prospěch, nasvědčoval tomu, že zamýšlí stát se doktorem medicíny. V roce 1836 však studium ukončil a spokojil se s titulem patron chirurgie, k němuž získal ještě aprobaci pro výkon očního a zubního lékařství a porodnictví. K tomuto kroku jej mohly vést samozřejmě ekonomické důvody. Delší studium medicíny bylo finančně náročnější, stoupaly výdaje za ubytování v Praze, dále různé studijní a zkušební taxy apod. Chudším studentům sice významně pomáhaly četné nadace a stipendia, avšak přesto byla právě jejich finanční situace zdaleka nejčastějším důvodem pro volbu kratšího studia medicíny. V případě Františka Josefa Holuba však sehrály hlavní roli jiné důvody.

Během studia se totiž seznámil s Annou Janotovou, dcerou krejčího Františka Janoty. V roce 1836 Anna otěhotněla a Holub tedy musel studium rychle ukončit, aby mohl uzavřít sňatek a postarat se o svou rodinu. Snad právě s touto událostí bylo spojeno určité ochlazení vztahů s jeho rodinou ve Štáhlavech. *Můj otec vyprávěl vždy, že byl z domova vyhnán, že na boso, drže se za vozem, přibyl do Prahy, a že ho to kruté práce stálo, než se na chirurga vyšinul...*⁴ Pokud bylo přáním jeho rodičů, aby se stal knězem, mohlo být příčinou zmíněného konfliktu už jen to, že jejich syn po absolvování filozofie nenastoupil na teologii. Tím spíše, „zběhl-li“ kvůli známosti s Annou Janotovou. Rozepří ale mohlo klidně způsobit až v té době naprosto „skandální“ předmanželské těhotenství.

Pouhý měsíc po promoci se František Josef Holub 3. listopadu 1836 skutečně s Annou oženil.⁵ Pronajali si malý byt v Praze na Koňském trhu, tedy dnešním Václavském náměstí, v čp. 842. František Josef Holub si zde otevřel lékařskou praxi, ale živobytí bylo zřejmě velmi skrovné. Ranlékaři se totiž v Praze uplatnili jen obtížně, a proto jich tu také v porovnání s doktory medicíny mnoho nepůsobilo.

Manželství Františka a Anny Holubových skončilo velmi smutně. V únoru 1837 Anna předčasně porodila mrtvá dvojčata a sama dva dny na následky komplikovaného porodu zemřela.⁶ František Josef Holub pak zůstal ještě nějaký čas v Praze. Stejně jako většina zdravotníků se pokoušel získat místo s pevným platem, protože výnos soukromé lékařské praxe byl velmi nejistý. O podobná místa však byl veliký zájem a Holubovi se dlouho nedařilo žádné sehnat, neúspěšně se např. ucházel o místo okresního ranlékaře v Haliči.⁷

Štěstí se na něj usmálo až v dubnu 1839, kdy jej vrchnostenský úřad v Pardubicích jmenoval městským lékařem v Holicích.⁸ To bylo pro něj velice důležité, konečně získal vytoužené místo s pevně stanoveným platem a určité finanční zajištění mu také umožnilo uzavřít nový sňatek. Pouhý měsíc po svém ustavení městským lékařem se podruhé oženil a jeho ženou se stala Anna Ebertová.

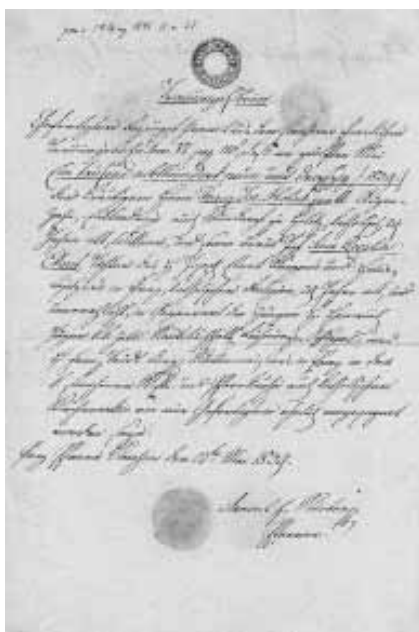
Anna Rosalia Ebertová se narodila 4. října 1809 v domě čp. 119 na Strahově jako třetí dítě Josefa Eberta a Anny roz. Zápotocké. Josef Ebert byl krupařem a vlastníkem domu. Anna byla jeho nejstarší dcerou, v době sňatku jí bylo již 29 let, stejně jako jejímu novomanželovi, a vdávala se tedy na svou dobu poměrně pozdě.⁹ Svatební obřad se konal na Strahově 12. května 1839.¹⁰ Ještě v květnu se pak manželé Holubovi přestěhovali do Holic.

Holice byly poddanské městečko se zhruba čtyřmi tisíci obyvateli. František Josef Holub tu působil v podstatě jako vrchnostenský lékař pro obvod města. Jeho roční plat byl vrchností stanoven na 40 zlatých a kromě něj mu ještě náležel výnos z 2 měřic obecní půdy, tedy asi 0,38 ha, a úřednický byt, který se nacházel v budově holické radnice.¹¹

Kromě manželů Holubových bydlely na radnici ještě další dvě rodiny, městského úředníka Matěje Kučery a Františka Šoulavého, který v přízemí provozoval zájezdní hostinec. Bydlení bylo tedy velmi skrovné a poměrně stísněné. Finanční potřeba průměrné rodiny se v té době

Křestní list Anny Ebertové, vystavený
dodatečně v roce 1834.

Oddací list Františka J. Holuba
a Anny Ebertové, 1839.

pohybovala zhruba kolem 600 zlatých na rok. Holubův plat městského lékaře se tedy zdá poměrně nízký, ale v polovině 19. století byl obvyklý.¹² Nebyl také příjmem jediným, vedle funkce městského lékaře totiž působil František Josef Holub také jako soudní a očkující lékař, prováděl ohledávání mrtvol, zdravotní prohlídky zvířat a samozřejmě také provozoval vlastní soukromou lékařskou praxi.

Majetkové poměry rodiny je dnes těžké na základě dostupných údajů posoudit. Mohly je ovlivnit nepostihnutelné skutečnosti, např. věno Anny Ebertové nebo její dědický podíl po smrti otce, který zemřel v roce 1840. Konkrétních dokladů je však velmi málo. Víme např., že již po tříletém působení v Holicích nastrádal František Josef Holub částku téměř tři sta zlatých. Tuto sumu měla jeho žena použít na vyplacení dědických podílů po zemřelém otci. *Pošlu Ti všechny možné peníze, co jen mohu odevšad sehnat, obnáší to celkem 286 zl. konv. měny... Více dohromady*

Celkový pohled na Holice, pozdější foto z osmdesátých let 19. století.

*dát nemohu.*¹³ O šest let později si pak manželé Holubovi dokonce mohli dovolit koupit vlastní dům čp. 442 v Holicích, se zahradou a pozemkem o výměře 4 korce (přibližně 1,15 ha).¹⁴ Z uvedeného je tedy zřejmé, že se jim vedlo v Holicích poměrně dobře, žili sice skromně, ale rozhodně nestrádali. Ke štěstí jim chybělo již jen jediné.

Jejich manželství zůstávalo dlouho bezdětné. Teprve po šesti letech společného života se jim 27. září 1845 narodila dcera, které dali jméno Terezie Johanna Carolina.¹⁵ Snadno si lze představit radost z vytouženého děťátka. Čím si prošel František Josef Holub, již víme. Těžko říci, zdali ještě vůbec čekal, že se stane znovu otcem. Kromě toho Anně Holubové bylo v době narození jejího prvního dítěte již 35 let. Narozením malé Terezie měla konečně rodina Holubova všechny důvody k radosti, bohužel ale štěstí netrvalo dlouho. Z dcerky se manželé těšili jen deset měsíců, Terezie zemřela 25. července 1846.¹⁶ Trvalo rok, než se 7. října 1847 narodil další potomek. Byl to syn, pokřtěný Emilian Karel Jan, budoucí cestovatel Emil Holub. Brzy po jeho narození koupil František Josef Holub již zmíněný dům čp. 442, v něm tedy Emil Holub prožil první roky svého života. Další děti již manželé Holubovi neměli.

Po revoluci v roce 1848 se postavení Františka Josefa Holuba v Holicích velmi zhoršilo. Jedním z jejích nejvýznamnějších důsledků bylo

Holická radnice, kde se narodil Emil Holub, pozdější foto z osmdesátých let 19. století.

zrušení vrchnostenské správy a zavedení samosprávy. Obojí se velmi podstatně dotklo postavení zdravotníků působících ve službách vrchnosti. Kompetence vrchnostenských úřadů se totiž po roce 1848 přenesly na nově vzniklé politické úřady a samosprávu, vrchnost již nadále neměla důvod lékaře vydržovat a ti proto často o svá místa přišli. Obdobná situace nastala v případě městských lékařů působících v poddanských městech, kteří byli vlastně také vrchnostenskými lékaři, byť se vypláceli z městských důchodů. Do funkce je však jmenovala vrchnost, která také stanovila podmínky služby, výši platu apod., což se ne vždy shodovalo s představami nově zvolených představitelů města.¹⁷ Ti měli navíc ze zákona právo jmenovat městské úředníky a služebníky a tedy i městské lékaře.

To se stalo osudným i v případě Františka Josefa Holuba, kterého se od ledna 1849 snažilo nové představenstvo Holic z funkce městského lékaře sesadit. Byl dokonce obviněn z nedbalosti, neschopnosti a zmrazení několika osob. Muselo to pro něj být velmi těžké období. Nejen že došlo k zpochybnění jeho lékařských dovedností, ale vyšetřování jeho údajných pochybení trvalo velice dlouho a jemu byl po celou tu dobu zadržován plat. Za Holuba se tehdy postavila lékařská fakulta, která všechna obvinění vyvrátila a naopak potvrdila jeho vynikající lékařské

Dům čp. 442, v kterém rodina Holubova žila od roku 1848, pozdější foto.

znalosti. Holubovo setrvání ve funkci následně podpořilo také okresní hejtmanství v Pardubicích. Přesto zástupci Holic na jeho odvolání trvali a celý spor vyvrcholil v květnu 1851 definitivním odvoláním Františka Josefa Holuba z funkce.

Velmi často stála za odvoláním městských lékařů v porevolučním období snaha nového obecního zastupitelstva vyjednat výhodnější podmínky pro město a ušetřit finanční prostředky. V případě Františka Josefa Holuba tomu tak ale zřejmě nebylo. K objasnění máme sice k dispozici jen málo pramenů, ale víme, že Holub si vedení města znepřátelil už v roce 1848, kdy se v Holicích uvažovalo o umístění okresního soudu. Sídlo takové instituce v obvodu města bylo velmi důležité a samozřejmě tím stoupal význam města. Vhodné prostory byly nakonec nalezeny v budově radnice, kde však v té době ještě bydlel Holub se svou rodinou. Došlo ke konfliktu, jehož podrobnosti se již zřejmě nedozvíme. Co je však důležité, že právě tento spor se vzpomínal i v materiálech týkajících se Holubova odvolání.¹⁸ Představitelé Holic je obhajovali *hlase* většiny obyvatelstva, ale spíše hrály hlavní roli osobní antipatie.

Taufschein

geborene Pfarrerkinden bezeugt, dass sie am 1. Juli 1857
im vorigen parochialen Taufbuch für die Pfarre St. Peter
am 2. Juli 1857, nach Emilia Karl Schwan ge-
tauft worden sind. Dieser Holub, Taufzeugnis in
Bibl. Nr. 120, geboren am 1. Juli 1857, geboren in
Böhmen und dem Pfarrer des Pfarres, geboren in
Böhmen, wurde nach der Taufe - am 1. Juli 1857
des Pfarres: Emilia Karl Schwan geborene
geborene am 1. Juli 1857, geboren in
Böhmen, wurde in der parochialen Taufkirche St.
Michael, unter dem Namen des Taufzeugnisses
geboren. Die Taufe wurde am 1. Juli 1857
Böhmen von Pfarrer St. Michael, d. h. Pfarrer in Böhmen,
und in der Kirche der parochialen Pfarre St. Michael, St.
am 1. Juli, von dem Pfarrer des Pfarres St. Michael, St.
Böhmen - St. Michael, St. Michael, geboren, geboren,
von Jahr.

Dieses zeigen die eigene Pfarramtstempel und die
Folgerung und die beigefügten Pfarrzeugnisse.
Pfarreramt St. Michael am 10. Juli 1857.

Leopold Schwan
Leopold Schwan

Leopold Schwan
Leopold Schwan

Křestní list Emila Holuba, vystavený dodatečně v roce 1857.

Dům čp. 68 v Pátku, ve kterém od roku 1857 žili Holubovi rodiče, pozdější foto.

zlepší, možná jen zkrátka nemohl sehnat jiné místo. Ale další obecní volby se nekonaly, výbor zůstal nadále ve stejném složení a Holub se rozhodl přijmout v roce 1857 místo panského lékaře v Pátku, nedaleko Loun.

Pátek byla obec s přibližně pěti sty obyvateli. Představovala centrum nevelkého páteckého statku, který patřil strahovským premonstrátům. Kromě Pátku zahrnoval ještě pět okolních vesnic, Radonice, Volenice, Stradonice, Řivčice a Bedřichovice. Pátek z nich byl největší. František Josef Holub zde byl v podstatě průkopníkem, před ním tu totiž žádný lékař nepůsobil.

Na Holice však rozhodně nezanevřel. Měl zde řadu přátel a nadále zde vlastnil domek se zahradou a tzv. Kmentovské pole, které pronajímal. Ani v době největší finanční tísně nikdy neuvažoval o tom, že by je prodal. Nemovitosti v Holicích představovaly jeho jediný majetek, na který se mohl ve stáří spolehnout. Celkově vlastnil v Holicích pozemky o celkové výměře 3 jitra 809 sáhů čtverečních (tj. přibližně 1,83 ha).

Lékařský zápisník Františka J. Holuba z doby jeho působení v Pátku, 1874.

Po jeho smrti byla jejich cena odhadnuta na 4800 zlatých (v r. 1880).¹⁹ Důležitá je také jiná skutečnost. V roce 1869 zažádal město Holice o udělení domovské příslušnosti. Ve své podstatě představovala určitou pojistku, resp. povinnost obce postarat se o svého příslušníka, pokud by se ocitl v hmotné nouzi. V té době mohl žádat o totéž v Pátku, tak ale neučinil. Zdá se tedy, že své zdejší působení nevnímal jako definitivní, přestože zde nakonec zůstal až do své smrti v roce 1879.